

Методичні рекомендації
«Розвиток мовленнєвої компетенції дитини дошкільного віку»

Інтерактивне навчання дошкільників – це специфічна форма організації освітньої діяльності, метою якої є забезпечення комфортних умов для взаємодії, за яких кожна дитина відчуває свої успіхи.

Інтерактивні технології розвитку мовлення дітей дошкільного віку:

<i>Назва</i>	<i>Зміст</i>
<i>Мікрофон</i>	Діти разом з вихователем утворюють коло та, передаючи одне одному уявний або іграшковий мікрофон, висловлюють свої думки на задану тему - запропоновані до обговорення запитання та проблеми.
<i>Удвох</i>	Діти утворюють робочі пари та виконують запропоноване завдання.
<i>Ланцюжок</i>	Діти утворюють робочі пари, обговорюють завдання та виносять свої пропозиції в уявний ланцюжок (наприклад, таблицю), представлений хід казки у малюнках або в умовних позначках, або самостійно утворюють ланцюжок дій.
<i>Снігова куля</i>	Діти об'єднуються в малі групи, виконують запропоноване завдання (наприклад, малюнок) та передають його в іншу групу, учасники якої доопрацьовують виконане завдання.
<i>Синтез думок</i>	Кожний учасник або кожна група виконує однакове завдання – обмірковує певне питання, а потім виносить свої пропозиції, ідеї.
<i>Коло ідей</i>	Діти об'єднуються в декілька груп. Групи отримують різні завдання, кожне з яких спрямоване на розв'язання певного аспекту однієї проблеми. Потім кожна група презентує свій варіант розв'язання цієї проблеми.
<i>Асоціативна квітка</i>	Діти об'єднуються в декілька груп. На дошці закріплюють «середину» квітки із зображенням певного поняття. Кожна група добирає слова-асоціації, картинки-асоціації до цього поняття.

Провідними методами виховання звукової культури мови є дидактичні ігри та вправи, у процесі яких удосконалюються всі компоненти звукової культури мовлення.

1. Ігри на правильність й чіткість вимовляння звуків:

„Вимов так, як я”; „Оркестр”; „Назви і відгадай”; „Магазин”; „Комар”; „Покатаємося на коникові”; „Жуки”; „Літаки”; „Що сказав (узяв) Петрушка?”; „Виправ Незнайка”; „Луна”; „Допоможемо Буратіно”; „Чого не вистачає?”; „Паровоз”; „Підкажи Петрушці звук”; „Ось так вимовляються звуки”.

2. Ігри на розвиток фонематичного слуху:

„Тиша”; „Телефон”; „Зіпсований телефон”; „Тиха і голосна музика”; „Що як звучить?”; „Відгадай звук”; „Упізнай хто це”; „Тук-тук”; „Зозуля”; „Про що говорить кімната (вулиця, ліс)?” „Доручення”; „Хто краще чує?”.

3. Ігри та вправи на розвиток мовного дихання:

„Сніжинки”; „Летять сніжинки”; „Листочки!”; „Вітерець”; „У лісі”; „Вітряк”; „У кого далі полетять пелюстки?”; „Дмухай сильніше”.

3.1. Дидактичні вправи: на здування з долоні пелюсток, клаптиків паперу, кульок вати, пушинок кульбаби, на перекочування силою видихуваного повітря ватної кульки по столу, підтримування пушинок у повітрі силою видиху, утворення бульбашок на воді (дитина дмухає з такою силою, що на воді утворились буль башки), пускання паперових і пластмасових корабликів у мисці чи ванні з водою, прокочування олівців силою видихуваного повітря, дмухання в порожню пляшку; а також вправи: „Дмухай на метелика”; „На гойдалці”; „Гарячий чай”; „Рубання дров”; „Мильні бульбашки”.

4. Ігри для вироблення інтонаційної виразності мовлення (сила голосу, темп, логічні наголоси, інтонація, ритм):

„Мавпочки”; „Хто що почув”; „Тихо - голосно”; „Пішли - поїхали”; „Вимов так, як я”; „Допоможемо Незнайкові”.

5. Ігри на звуковий аналіз слів та на закріплення знань про слово і речення:

„Добери різні слова”; „Підкажи слово”; „Поверни слово”; „Чи однаково звучать слова?”; „Слова забули своє місце”; „Упіймай м'яч”; „Живі слова”; „Як Мишко вчився говорити”; „Про Сашка і сніговика”; „Що написав нам Петрушка?”; „Ведмедик дізнається, що таке наголос”; „Як звати друзів?”.

6. Закріпленню звукової вимови сприяють чистомовки:

Би-би-би - зелені боби,
Пи-пи-пи - яблука купи...

З дітьми середньої та старшої груп можна вивчати скоромовки, короткі вірші із складними звуками:

Я - джміль - жу-жу!
Розжену, кажу!

7. *Ефективним методом формування знань з граматичної будови мови є дидактичні ігри на:*

7.1. вживання іменників у родовому і називному відмінках множини („Чого (кого) не стало?“, „Чого не вистачає кравчині для роботи?“, „Чого більше?“, „Магазин“, „Що змінилось?“, „Назви предмет“, „Пошта“, „Листоноша приніс листівки“);

7.2. відмінювання іменників у родовому й знахідному відмінках однини і множини („Чого не вистачає Мишкові, щоб піти на прогулянку“, „Що я бачив?“, „Розкажи про картину“, „Чарівний мішечок“, „Відгадай, де я був“, „Доручення“);

7.3. вживання роду іменників („Лото“, „Парні картинки“, „Три кишеньки“, „Плутанина“, „Одягни ляльку“, „Магазин іграшок“);

7.4. вживання невідмінюваних іменників („Подивись і запам'я тай“, „В гостях у ляльки“, „Що я чув по радіо“, „Розмитий лист“, „Загадка“);

7.5. вживання дієслівних форм („Малювати на прогулянці“, „Що ми робимо?“, „Що написано в листі?“, „Ви хочете - ми хочемо“, „Мишко, зроби“, „Ведмедик і Буратіно розмовляють по телефону“);

7.6. відмінювання іменників, що означають назви малят тварин („Хто в кого?“, „Теремок“, „Чий будинок?“, „Розклади по порядку“, „Узнай, хто це“, „Чия це мама?“, „Кого не стало“);

7.7. узгодження числівників з іменниками („Що змінилось?“, „Полічи, скільки?“);

7.8. відмінювання іменників, що вживаються тільки в однині або множині („Кому що потрібно?“, „Що ми задумали“);

7.9. вживання прийменників („Сховай зайчика“, „Де ведмедик?“, „Що змінилось?“);

7.10. виправлення граматичних та синтаксичних помилок („Так чи не так?“, „Виправ Петрушку“, „Незнайко в школі“, „Хто сказав правильно?“, „На уроці рідної мови“).

8. *Провідним методом словникової роботи є дидактичні ігри з іграшками, картинками, предметами та словесні дидактичні ігри на:*

8.1. активізацію і закріплення словника („Чарівний мішечок“, „Що це?“, „Що змінилось?“, „Відгадай, що заховали“, „Що потрібно?“, „Додай слово“, „Що буває широке (довге, вузьке)?“, „Що подарувати Наталці?“, „Хто більше назве предметів або дій?“, „Добери слово“, „Погодуємо ляльку“, „Покладемо ляльку спати“, „Одягнемо ляльку на прогулянку“, „Обладнаємо ляльці кімнату“, „Зустріч нової ляльки“, „Купання ляльки“, „Попрасуємо ляльці одяг“ та ін.);

8.2. вживання узагальнюючих слів („Що це?“, „Назви одним словом“,

„Коли це буває?“, „Магазин“, „Пори року”);

8.3. класифікація предметів („Назви три предмети“, „Що зайве?“, „Четвертий зайвий“, „Кожному своє місце“, „Наведи порядок“, „Що садять на городі?“, „Що росте в саду, в полі, на луках?“, „Птахи, звірі, риби”);

8.4. вживання антонімів, синонімів („Назви, який“, „Як інакше“, „Навпаки“, „Чорне - біле”);

8.5. співвідношення частин і цілого („Склади предмет“, „Розрізні картинки“, „Плутанина“, „Наведи порядок”);

8.6. закріплення назв кольорів та їх відтінків („Веселка“, „Знайди такий самий“, „У яку коробку?“, „Кольоровий магазин”);

8.7. уточнення значення слів („У нас в гостях Незнайко“, „Хто з них правий?“, „Мальвіна вчить Буратіно ввічливості“, „Хто більше помітив небилиць?”).

9. *Зв'язне мовлення включає діалогічне та монологічне мовлення.*

Особливу увагу слід звертати на розвиток діалогічного мовлення та етичних засад спілкування в усіх вікових групах:

9.1. у молодших групах провідними методами розвитку діалогічного мовлення є розглядання картинок та бесіда за їх змістом; ігри-інсценізації, дидактичні ігри („Познайомимося з ляльками“, „Нова лялька“, „В гостях у ведмедика (у ляльки)“, „Поговоримо з Оксаною“, „В гостях у казки“, „Три ведмеді”);

9.2. для навчання діалогічного мовлення, використовують тематичні ігрові мовні ситуації, побудовані на діалозі. Це можуть бути невеликі інсценізації: („Знайомство“, „Зустріч друзів“, „У лікаря“, „У магазині“, „Розмова по телефону“, „У гостях“, „Після перегляду кінофільму“, „Сім'я“, „У бібліотеці”);

9.3. розвивати монологічне мовлення допомагають дидактичні ігри з предметами („Опиши предмет“, „Дізнайся, що задумали“, „Магазин”), картинками („Пошта, листоноша, радіо“, „Опиши картинку“, „Цікаві подорожі”); словесні дидактичні ігри („Подорож уночі (вдень)“, „Пори року“, „Коли це буває?“ „Де ми були?“ та ін.).

В старших групах на заняттях можна запропонувати дітям розв'язання мовних логічних задач, що сприяє розвитку монологічного мовлення.

«Шляхи і методи розвитку мовленнєвої компетентності у дошкільнят»

Забезпечувати зручне розташування дітей під час занять (по колу, півколом, тощо), яке давало б змогу вести розмову (очі в очі) не лише з педагогом, а з однолітками.

- Уникати надмірного академізму в підході до розв'язання мовленнєвих завдань заняття.

- Добирати теми для обговорення так, щоб вони викликали інтерес, знаходили емоційний відгук у свідомості й душі кожної дитини.
- Проводити заняття впевнено, у жвавому темпі, водночас надаючи дітям можливість поміркувати.
- Будувати з дітьми розмову, а не монолог вихователя.
- Підвищувати рівень мовленнєвої активності, спонукаючи кожну дитину до участі в обговоренні, даючи можливість висловлювати власні думки.
- Розвивати в собі вміння й звичку слухати дітей, не гасити мовленнєву ініціативу своєю надмірною активністю і досвідченістю.
- Уникати втручання в розповідь дитини, виправлення помилок у процесі її мовлення.
- Керуватися певними правилами під час постановки запитань:
  - формувати запитання так, щоб спонукати дітей до відповіді;
  - адресувати запитання всім дітям, а вже потім викликати для відповіді одну дитину;
  - ставити запитання так, щоб у формулюванні було одне ключове слово, яке й вимагає правильної відповіді;
  - запитувати по чергові кожну дитину, уникаючи звернень до дітей у тому порядку, в якому вони сидять;
- Сприяти набуттю дітьми досвіду комунікативної взаємодії, даючи можливість спілкуватися з однолітками – запитувати, повідомляти, пропонувати, отстоювати думки.
- Пропонувати творчі завдання, опираючись на особистий досвід дітей.
- Чергувати мовленнєві завдання з іншими видами дитячої діяльності для збереження інтересу й ініціативності дітей до навчального матеріалу заняття.
- Уникати надмірної захопленості наочністю і технічними засобами навчання, що відволікають увагу дітей і стримують мовленнєву активність.
- Підтримувати увагу дітей різними способами, як от – переключення уваги, сюрпризні моменти, проблемні запитання тощо, уникаючи зауважень дисциплінарного характеру.
- Закріплювати мовленнєві вміння, набуті на заняттях, під час різних видів діяльності, як-от гра, праця тощо.